ALSHARQ FORUM

Uzman Görüşü
BÖLGESEL POLİTİKA
29 AĞUSTOS 2019

Keşmir'in Özerk Statüsünü Kaldırmanın Yerel ve Bölgesel Etkileri

ÖMER ASLAN

[Bu yazının İngilizce orijinal versiyonu Al Sharq Forum'un web sayfasında mevcuttur]

Hindistan Başbakanı, Hindistan Anayasası'ndaki geçici hükümler uyarınca Cammu Keşmir'e tanınan özel statüyü ortada kaldırdı. Bu statü, uzun yıllardır Hindistan Birliği'nin tek Müslüman çoğunluğa sahip eyaletine, diğer eyaletlere nazaran daha fazla özerklik tanımaktaydı. Atılan bu vahim adıma yönelik vaat, iktidar partisi Bharatiya Janata Party (BJP) tarafından 2019 seçimlerinden önce, yani Temmuz 2019'da Pakistan Başbakanı İmran Han ve ABD Başkanı Trump arasında gerçekleşen ve şaşırtıcı bir şekilde Trump'ın Hindistan Başbakanı'nın kendisinden Keşmir meselesine dair Hindistan ve Pakistan arasında arabuluculuk yapmasını istediğini iddia ettiği toplantıdan çok daha önce verilmişti. Hindistan Hükümeti şu an için Cammu, Keşmir ve Ladak'ı birbirinden ayırarak eyaleti yeniden teşkilatlandırmayı da planlamaktadır. Böyle bir adımın Pakistan ve Hindistan'ın yanı sıra tüm bölge için de ciddi sonuçları olacaktır.

İhtilafın Kısa Tarihçesi

Keşmir, 1947'de Hindistan'ın travmatik bir şekilde parçalanması ve Pakistan'ın kuruluşundan bu zamana dek süren uzun soluklu bir ihtilaf sebebi ve sürekli kargaşa içerisinde olagelmiştir. Yaşanan bu bölünme sırasında, Müslüman çoğunluğa sahip Keşmir'in başındaki Mihrace, Pakistan yerine Hindistan'a katılmayı seçmiştir. Bu tercih, 1948 yılında iki ülke arasındaki ilk savaşa sebep olmuş ve Birleşmiş Milletler'in (BM) Ocak 1949'da gerçekleşen Hindistan ve Pakistan Komisyonu toplantısında arabuluculuk yapmasıyla ateşkes sağlanmıştır. Aynı toplantıda, Keşmir'in akıbetini belirleyecek serbest ve tarafsız bir plebisit düzenlenmesini öngören bir karar alınmıştır. O an içinse Pakistan, Keşmir'in daha seyrek nüfusa sahip üçte birlik kısmını alırken, Hindistan daha yoğun nüfusa ve daha büyük stratejik öneme sahip geriye kalan üçte ikilik kısmı almıştır. Ancak öngörülen plebisit asla gerçeklememiştir.

Bu plebisitin asla gerçekleşmemesine istinaden Hindistan ve Keşmir'in popüler lideri Başbakan Şeyh Abdullah arasında 1952 yılında bir anlaşma yapılmış ve bu anlaşmaya göre Keşmir'e Hindistan'daki diğer eyaletlere nazaran daha fazla yerel özerklik tanınmış; sadece iletişim, dış işleri, finans ve savunma alanları bu anlaşmanın dışında bırakılmıştır. Ancak Şeyh Abdullah'ın bir yıl sonra tam bağımsızlık fikirlerini dile getirmeye başlamasıyla birlikte Hindistan yönetimi onu tutuklatmış ve Keşmir üzerindeki baskısını arttırmıştır. Abdullah'ın yerine Yeni Delhi'den atanan Bakşi Gulam Muhammed, baskıcı ve yolsuzluğa bulaşan bir rejimi hayata geçirmiştir. Bakşi'nin döneminde, tartışmalı bir seçim ile kurulmuş olan "Kurucu Meclis" 1954 yılında Keşmir'in Hindistan'a katılımını onaylamıştır. İki yıl sonra ise Keşmir'i Hindistan Birliği'nin bir parçası olarak kabul eden Keşmir Anayasası hazırlanmış ve bu anayasa, bir başka şaibeli halk oylamasıyla da onaylanmıştır. Hindistan Meclisi ise 1957 yılında bu katılım kararını geri alınamaz nitelikte bir karar olarak kabul edip resmiyete kavuşturmuştur.

1963 yılında Bakşi yönetimine karşı patlak veren Keşmir ayaklanması üzerine Hindistan Başbakanı Nehru, Keşmir'e Lal Bahadır Şastri'yi görevlendirmiştir. Hindistan, Bakşi'yi görevden almış; Yeni Delhi'nin Keşmir üzerindeki baskısını azaltmaya, düşünce özgürlüğünü yeniden tesis etmeye ve Şeyh Abdullah'ı hapisten çıkarmaya karar vermiştir. Aynı dönemde, Pakistan Dışişleri Bakanı olan Zülfikar Ali Butto, ihtilafın çözümü için BM'nin müdahalesini ve müzakerelerin başlamasına yardımcı olmasını talep etmiştir. Böylece, Keşmir'de

sessiz dönemler (Yeni Delhi, Keşmir'deki kontrolünü azaltıp Keşmirlilerin kendilerini yönettikleri hissine sahip olmasına müsaade edince) ve ayaklanma dönemleri (Yeni Delhi, Keşmir'e kendi iradesini dayatıp halkın haklarını ve özgürlük hissini ortadan kaldırınca) arasında giden dalgalı bir süreç başlamıştır. Devam eden süreçte Nehru 1964 yılında yaşamını yitirdiğinde onun halefi olan Lal Bahadır Şastri'nin Keşmir'e yönelik daha katı ve baskıcı politikasını sürdürmesi bekleniyordu. Nitekim Şeyh Abdullah yeniden hapse atılmış ve Pakistan, Keşmir'de yoğunlaşan sıkıntıların ve hayal kırıklıklarının ortaya çıkardığı fırsatı kullanarak ikinci bir savaş başlatmıştır. Ancak Keşmir'i Pakistan ile yeniden birleştirmeyi hedefleyen iki aşamalı plan; kötü planlama, zayıf istihbarat ağı ve dezenformasyon sebebiyle 1965 yılında feci bir şekilde başarısız olmuştur.[1]

Doğu Pakistan'daki savaşın Pakistan için bir yenilgi ile daha sonuçlanmasından sonra, 1972 yılında Hindistan Başbakanı İndira Gandi ve Pakistan Başbakanı Z. A. Butto arasında Simla Anlaşması imzalanmıştır. Bu anlaşmanın sonucunda, Pakistan'ın kontrolündeki "Azad Keşmir" ve Hindistan'ın kontrolündeki Cammu Keşmir arasındaki sınır "Kontrol Hattı" olarak kabul edilmiş ve iki taraf da güven verici önlemler ve askeri birliklerin geri çekilmesiyle ilişkileri normalleştirmeyi kabul etmişlerdir. Pakistan bu uzlaşmaları, Hindistan'ın gelecekte Keşmir'e dair müzakereler yürütmeye hazır olduğunun kanıtı olarak düşünmüştür. Ancak Hindistan ise anlaşmayı, Pakistan'ın Keşmir meselesine katı bir şekilde "iki taraflı" bir mesele olarak yaklaşmayı kabul etmesi ve BM de dahil olmak üzere herhangi bir üçüncü tarafın dahlinin önüne geçilmesi olarak yorumlamıştır. Anlaşmayı takiben görece barışçıl geçen on beş yılın ardından, 1980'lerin ortalarında Yeni Delhi'nin Başbakanı, Faruk Abdullah'ı (Şeyh Abdullah'ın oğlu) görevden alıp kontrolünü sıkılaştırması ve Keşmir'in iç politikasına müdahale etmesiyle Keşmir yeniden karışmıştır. Aynı dönemde, Afgan cihadındaki başarı, lojistik ve savaşçıların yanı sıra 1980'lerin başında ABD ile yapılan iş birliği sayesinde cesaretlenen Pakistan da kendisini Keşmir için yeniden harekete geçmeye hazır hissetmiştir. Hindistan'ın Keşmirlilere self determinasyon hakkını vermesi için açık veya örtülü bir mücadele vererek baskı oluşturmuş ve ihtilafı uluslararasılaştırmıştır. Hindistan ise statükoyu korumaya çalışmış ve meseleye katı bir şekilde iki taraflı bir mesele olarak yaklaşmaya devam etmiş ve bu tavrını bugüne kadar sürdürmüştür.

> ***Hem ABD Başkanı Trump hem de ABD Dışişleri Bakanlığı, Pakistan ve Hindistan'ın aralarındaki sorunları doğrudan ikili diyalogla çözmesi gerektiğini belirtirken, Rusya da benzer bir çizgide yer almıştır. Bu genel yaklaşım, Pakistan'ı hayal kırıklığına uğratmıştır***

İç Politika Üzerindeki Muhtemel Etkiler

Bugün, Hindistan'ın Keşmir kararı karşısında Pakistan nahoş bir durumda kalmıştır. Pakistan'daki Tehreek-e-Insaf (PTI) Hükümeti, Keşmir'in statüsünün geri alındığına dair haberler karşısında verdiği hızlı tepkiyle ekonomik yaptırımları devreye sokmayı ve Hindistan ile diplomatik ilişkinin düşük seviyeye alınmasını tercih etmiştir. Sonrasında ise bu meseleyi uluslararası platformlarda daha yüksek sesle dile getirmeye başlamış ve Çin'in de desteğiyle BM Güvenlik Konseyi'ne (BMGK) taşımıştır. Pakistan Başbakanı İmran Han en baştan beri aleni bir savaş açma seçeneğini ihtimal dışı bırakmış ancak atılan adımların hiçbirinin de Hindistan'ı Keşmir'e dair politikasını değiştirmek durumunda bırakması muhtemel değildir. Hem ABD Başkanı Trump hem de ABD Dışişleri Bakanlığı, Pakistan ve Hindistan'ın aralarındaki sorunları doğrudan ikili diyalogla çözmesi gerektiğini belirtirken, Rusya da benzer bir çizgide yer almıştır. Bu genel yaklaşım, Pakistan'ı hayal kırıklığına uğratmıştır.

Pakistan Başbakanı İmran Han, küresel çapta Pakistan'a dair yeni bir imaj ve söylem önererek kalkınma ve istikrara yönelik iddialı bir ajanda ortaya koymuştu. Ancak Keşmir'e ilişkin kararıyla Hindistan, Han'ın henüz emekleme aşamasındaki planlarını sabote edebilecek türden bir tuzak kurmuştur. Zira Han, vadettiği ulusal kalkınma ajandası ile ne pahasına olursa olsun "kutsal" Keşmir davasını savunmak arasında bir tercih yapmak zorunda kalacaktır. Keşmir'e dair herhangi bir üstü örtülü veya kısmen açık bir savaşa girilmesi ironik bir biçimde Pakistan'daki radikal çevreleri güçlendirecektir. Bu da Pakistan ekonomisinin dar boğazda olduğu bir dönemde çok ihtiyaç duyulan finansman kaynağının kuruması ve Pakistan'ı radikalizm ve militarizm ile bağdaştırmak isteyenlerin güçlenmesi sonucunu doğuracaktır. Aynı zamanda, Hindistan Savunma Bakanı'nın nükleer silahların kullanımına dair "ilk kullanan olmama" politikasını değiştirebileceklerine dair açık blöfü ve Pakistan'ın BJP hükümetinin Azad Keşmir'e de göz dikmiş olabileceğine dair şüpheleri sebebiyle Pakistan'ın savunma harcamasının artması da söz konusu olacaktır.

Hindistan'ın "dünyanın en büyük seküler demokrasisi" olması ve ordunun da politik olarak hükümete itaat eder durumda kalması, oldukça zorlu bir süreçle

> ***Hindistan'ın "dünyanın en büyük seküler demokrasisi" olması ve ordunun da politik olarak hükümete itaat eder durumda kalması, oldukça zorlu bir süreçle gerçekleşmiş ve Sihler, Hindular, Müslümanlar ve diğer gruplar arasındaki derin, sarsıcı toplu şiddet eylemlerine sahne olmuştur***

gerçekleşmiş ve Sihler, Hindular, Müslümanlar ve diğer gruplar arasındaki derin, sarsıcı toplu şiddet eylemlerine sahne olmuştur. Hindu çoğunluğun azınlıklarla, farklı Hindistan tahayyülleriyle, etnik ve dini azınlıkların toplumda nasıl konumlanması gerektiği sorularıyla uzun yıllardır pek de pürüzsüz olmayan bir ilişkisi olmuş ve bu sorunlu ilişki zaman içerisinde kuvvetli biçimlerde su yüzüne çıkmıştır. Radikal Hint milliyetçisi Rashtriya Swayamsevak Sangh'ın (RSS) çatı kurum olarak verdiği destekle, BJP şimdi ülke içerisinde Hindu kültürel birliğini kurmaya çalışmaktadır. Şüphesiz ki Hint düşüncesindeki son değişimler ve homojen bir Hindu kültürüne sahip "tek Hindistan" arayışına küresel çapta yükselen aşırı sağ, popülizm ve kültürel çoğulculuk karşıtlığı dalgaları da zemin hazırlamaktadır.

Bölgesel ve Uluslararası Düzeyde Muhtemel Etkiler

Keşmir ihtilafının yeniden ortaya çıkması ile birlikte Pakistan'ın Suudi Arabistan ve Birleşik Arap Emirlikleri (BAE) ile olan yakın ilişkilerinin sınırı da ortaya çıkmıştır. Zira bu iki Körfez Krallığı ile Hindistan arasında son 20 yılda gelişen ilişkiler çok yönlü bir boyut kazanmıştır. Hindistan, Körfez'e çok ihtiyaç duyulan kalifiye iş gücünü sağlarken, güvenlik sağlaması da istenmektedir. Suudilerin, Hindistan'daki dini faaliyetlerine izin verilirken Suudi Arabistan, BAE ve Hindistan arasındaki yerel düzeyde güvenlik iş birliği de atmaktadır. Hindistan ve İsrail arasında artan mükemmel ilişkiler de bu resmi tamamlamaktadır. Netice olarak, Suudi Arabistan ve BAE, Hindistan'ın Keşmir hamlesine çok zayıf bir tepki göstermiş ve bu devletlerin Pakistan için ne kadar ileri gitmeye hazır oldukları da ortaya çıkmıştır. Eski Pakistan Devlet Başkanı Pervez Müşerref'in "İran'ın dost mu düşman mı olduğuna karar veremediklerini" söylediği iddia edilmektedir. Nitekim İran da Hindistan ile iyi seviyede bir ilişkiye sahiptir ve Keşmir konusunda nötr bir tutum sergilemektedir.

ABD yönetimleri de Keşmir ihtilafından kaçınmaya çalışmış ve 1972'ye kadar sıklıkla BM kararlarına ve önerilen plebisite referansta bulunmuştur. Simla Anlaşması'nın ardından ABD yetkilileri Keşmir meselesinin ikili zeminde çözülmesi gerektiğini öne sürmüş ve Ulusal Güvenlik Danışmanı Henry Kissinger, Simla Anlaşması'na dair Başkan Nixon'a yolladığı bir bilgi notunda, "Pakistan'ın bu anlaşmadaki en büyük tavizi, geleneksel duruşlarının aksine Butto'nun Keşmir meselesini üçüncü tarafların müdahil olmasıyla değil, ikili zeminde çözmeye dair açık niyetidir" diye belirtmiştir."[2]

Pakistan ve Hindistan'ı savaşın eşiğine getiren bu ihtilafın bir kez daha alevlendiği bir başka dönemde Başkan Bush, Ulusal Güvenlik Danışman Yardımcısı Robert Gates ve Ulusal Güvenlik Konseyi'nden Richard Haass'ı Hindistan ve Pakistan'a yollayarak sessiz bir müdahalede bulunmuştur. Gates ve Haas, Pakistan'ı Keşmir'in içine savaşçı sızdırma operasyonlarını askıya alma ve Hindistan'ı da güven inşa edecek adımlar atma konusunda ikna etmişlerdir.[3] Ancak, ABD hâlâ bu iki ülke arasında Keşmir sorununun çözülmesi için arabuluculuk yapmayı istememektedir. ABD yönetimlerinin Hindistan'ı potansiyel bir küresel güç olarak görüyor olması da Hindistan'a daha yakın olmaya başlamalarına sebep olmuştur.

Tam aksine, Çin ise Pakistan'ın her halükârda gerçek bir müttefiki olarak kalmıştır. Örneğin, 1971'deki savaşta Pakistan ordusu Çin'e ait iki parti ekipmanı savaşmadan kaybettiğinde dahi Çin buna ses etmemiştir.[4] Çin'in Hindistan'ın Keşmir'e yönelik adımını BMGK'ya taşıması şaşırtıcı olmamıştır, zira böylece Çin risk içermeyen bir hamleyle Pakistan nezdinde puan kazanmış gibi gözükmektedir. Çin ayrıca Hindistan'ı Keşmir'e yönelik daha ileri adımlar atmaması konusunda uyarmış ve bu uyarı genel olarak Keşmir'in uzak köşelerinde yer alan Çin topraklarına yönelik bir uyarı da olmuştur. Buradaki ironi, Hindistan'ın Cammu Keşmir'de, Çin'in şu an Sincan'daki Uygurlara yönelik uyguladığı modeli taklit ediyor olmasıdır: Yatırımcıları bölgeye davet etmek, bölge ve merkezdeki karar alıcılar arasında daha iyi iletişim zemini kurmak, bölgedeki demografiyi aşamalı olarak değiştirmek, halkı "rehabilite etmek" ve onları Hint kültürüyle uyumlu "iyi Hint vatandaşları" olarak "yeniden eğitmek." Çin'in veya İsrail'in bu tip ihtilaflı ya da işgal edilmiş toprakları idare ederken uyguladıkları yöntemlere rağmen kendilerine dokunulmamış olmasının yarattığı örneklik, Hindistan otoritelerini de aynı yolu izlemeye sevk etmiş olmalıdır.

Ortaya Çıkabilecek Diğer Neticeler

Bu zamana kadar olanları esas alırsak, Modi hükümetinin Keşmir'e ilişkin kararının yerel ve bölgesel çapta şunlara yol açması beklenebilir:

1- Pakistan'ın ABD'ye Taliban ile olan müzakerelerde yardım etme hususundaki isteği azalırken her geçen gün zorlu bir hâle gelen Afgan barış sürecinde Afganistan'da tırmanışta olan şiddet eylemlerinin daha da artması.

2- Pakistan'ın kuşatma altında olma algısını kuvvetlendirmek için Hindistan'ın askeri faaliyetlerinin artması (Afganistan'a Hindistan birliklerinin gönderilmesi hariç) ve ABD'nin ayrılmasının ardından Afganistan'ı kontrol etmek üzere hazırlıklar yapması. Afganistan'a yönelik hamlelerin yoğunlaştırılması aynı zamanda Hindistan'ın Trump'ı memnun etmek için oynayabileceği bir karttır. Hindistan da Taliban'ın ya da

Hindistan da Pakistan da hâlâ üstü kapalı mücadeleleri sürdürmektedir. Hindistan, Pakistan'daki Karaçi ve Belucistan gibi yerlerdeki mezhepçi gerilimleri beslemektedir. Bu mücadeleler, bölgede bir şiddet sarmalını tetikleyebilir ve bu da ABD'nin nihayetinde Afganistan'dan ayrılmasını daha da zor hâle getirecektir

herhangi bir Pakistan yanlısı grubun Afganistan'da yakın bir zamanda güç kazanamayacağından emin olmak isteyecek, bu da mevcut müzakerelere zarar verecektir.

3- Hindistan da Pakistan da hâlâ üstü kapalı mücadeleleri sürdürmektedir. Hindistan, Pakistan'daki Karaçi ve Belucistan gibi yerlerdeki mezhepçi gerilimleri beslemektedir. Bu mücadeleler, bölgede bir şiddet sarmalını tetikleyebilir ve bu da ABD'nin nihayetinde Afganistan'dan ayrılmasını daha da zor hâle getirecektir.

4- Hindistan ve İsrail arasındaki ilişkilerin daha da güçlenmesi ve Çin ile İsrail'in sırasıyla Sincan ve Filistin'deki uygulamalarına benzer bir şekilde Hindistan'ın Keşmir'de daha gelişmiş izleme ve gözetim teknolojileri kullanması.

5- Hindistan ve Pakistan arasında Şubat 2019'dakine benzer bir şekilde sınırlı bir savaşa dahi yol açabilecek, sürekli sınır çatışmalarının yaşanması.

6- Hindistan'ın, bu zamana kadar uluslararası terörizm dalgasından belli ölçüde mahfuz kalmış olsa da sınır-aşan şekilde faaliyet gösteren şiddet yanlısı örgütlerin hedefi hâline gelmesi.

7- İç savaşın sona ermesi için Taliban ile yapılan müzakerelerde Afganistan'daki gruplara ve Pakistan'ın bu müzakerelere müdahale ettiğine dair şüphelerin artması.

Bu kriz, şu zamana kadar Başbakan İmran Han'ın karşı karşıya kaldığı en zor sınav mahiyetindedir. Daha önceki devlet başkanlarından Eyüb Han, Hindistan ile 1965'te yapılan savaşla Keşmir'i kurtarmak istemiş ancak nihayetinde istifa etmeye mecbur kalmıştır. Navaz Şerif, Benazir Butto ve diğer sivil politikacılar (Asıf Ali Zerdari gibi) ya bu meseleye yanaşmamak ya da yanaşmaya cüret ederlerse koltuklarını kaybetmek durumunda kalmışlardır. Pervez Müşerref'in 2007-2008'deki girişimi ise içeride güç kaybedilmesi ve Mumbai'deki terör saldırılarıyla akim kalmıştır. Şimdi,

> ***Şimdi, İmran Han'ın sırasıdır ve ülke içindeki muhalefetin bu konuda hükümetin yanında olması sayesinde PTI hükümetinin dikkatleri iç meselelerden farklı yöne kaydırıp Pakistan halkını bir araya getirmesi mümkün olabilir. Ancak muhalefet de yakında gözünü hükümete dikip Keşmir'deki durumun düzeldiğini görmediklerinde hükümeti başarısızlıkla suçlayabilir***

İmran Han'ın sırasıdır ve ülke içindeki muhalefetin bu konuda hükümetin yanında olması sayesinde PTI hükümetinin dikkatleri iç meselelerden farklı yöne kaydırıp Pakistan halkını bir araya getirmesi mümkün olabilir. Ancak muhalefet de yakında gözünü hükümete dikip Keşmir'deki durumun düzeldiğini görmediklerinde hükümeti başarısızlıkla suçlayabilir. Bu da hükümeti içeride muhalefeti susturmaya itebilir ki böyle bir durum Hindistan'ın Pakistan'ı "uluslar arasındaki kayıp ruh", "yapay bir ülke"[5] gibi gösterme çabalarına yardımcı olacaktır.

Daha önce de belirtildiği gibi Pakistan, Keşmir'deki herhangi bir ayaklanmayı örtülü bir şekilde destekleme tuzağına düşmemelidir. Bu yöntem, görünen o ki Pakistan'ın birçok kez denediği ve fayda getirmemiş bir yöntemdir. Bu sefer işe yaraması için de bir sebep mevcut değildir. Tarihi açıdan bakılırsa, bu yöntemin Pakistan için orta ve uzun vadedeki yegâne getirisi, ülke içerisinde daha fazla radikalizm olmaktadır. Bu sebeple Pakistan'ın, Keşmir'i ve halkın Hindistan'daki BJP hükümeti tarafından ihlal edilen haklarını uluslararası kamuoyunda canlı tutma çabalarına devam etmesi gerekmektedir. Pakistan ayrıca Hindistan'daki toplumsal şiddet olaylarında yaşanan herhangi bir yükselişe dikkatleri çekmeli –ki bu, Hindistan'ın en hassas meselelerinden biridir- ve dünyanın Modi hükümetinin yönetimindeki Hindistan demokrasisini sorgulamasını sağlamalıdır. Eğer İmran Han hükümeti kalkınma ajandasına devam etmezse, Hindistan'ın Pakistan'ı terörizm ile lekeleme çabalarına kazara yardım edecek olmanın yanı sıra kendisinin terörün finansmanı ile bağlantılı herhangi bir yaptırımdan kaçma çabalarının da altını oyacaktır. Bunun yerine, "dünyanın en büyük demokrasisinin" ümitsiz akıbetine dair Hindistan'ın içerisindeki tartışmaların içten içe alevlenmesine, belki de bunlar kaynama noktasına ulaşana kadar, müsaade etmelidir.

Referanslar

1- Owen Sirrs, Pakistan's Inter-Services Intelligence Directorate: Covert Action and International Operations. s. 51-53.
2- Foreign Relations of the United States. 'Memorandum from the President's Assistant for National Security Affairs (Kissinger) to President Nixon', Washington, 5 Temmuz 1972. https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1969-76ve07/d274
3- Strobe Talbott, Engaging India: Diplomacy, Democracy and the Bomb. s. 20
4- Foreign Relations of The United States, 1969–1976, Volume E–7, Documents On South Asia, 1969–1972, 'Memorandum of Conversation, Peking, 22 Haziran 1972, 3:58-6:35 p.m.', https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1969-76ve07/d268
5- Hindistan eski Dışişleri Bakanı ve BJP'nin kurucu üyesi Jaswant Singh tarafından dile getirilmiştir. Talbott, s. 85.

YAZAR HAKKINDA

Dr. Ömer Aslan, Al Sharq Forum uzman araştırmacılarından olup Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Uluslararası İlişkiler bölümünde öğretim üyesidir. Doktorasını Bilkent Üniversitesi Siyaset Bilimi bölümünden alan Aslan'ın çalışmaları arasında Al Sharq Forum tarafından yayımlanan iki araştırma raporu ve hakemli akademik dergilerde yayınlanmış dört akademik makale yer almaktadır. Ordu ve Siyaset ilişkileri, Dış Aktörler ve Askeri Darbeler, Terör .ve Radikalleşme alanlarında çalışmalar yapmaktadır

AL SHARQ FORUM HAKKINDA

Al Sharq Forum, amacı; Şark bölgesi halklarının siyasal gelişimi, sosyal adalete kavuşması ve ekonomik refaha erişmesi için uzun vadeli stratejiler geliştirmek olan, bağımsız ve uluslararası bir kuruluştur. Al Sharq Forum, bu hedefini; demokratik katılım ideali, bilinçli vatandaşlık, çok taraflı diyalog, sosyal adalet ve kamu yararını gözeten .araştırmaları teşvik ederek gerçekleştirmektedir

Adres: İstanbul Vizyon Park A1 Plaza Kat:6
No.:34197 68 Bahçelievler / İstanbul / Türkiye
Telefon: 902126031815+
Faks: 902126031665+
E-posta: info@sharqforum.org

sharqforum.org

SharqForum /

ALSHARQ FORUM